

РЕАКЦІЯ НА ПОДІЇ У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ ТА ЕКОНОМІЦІ

ЗА 1-8.02.2019.

ВИХІД США ТА РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ З ДОГОВОРУ ПРО ЛІКВІДАЦІЮ РАКЕТ МАЛОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ДАЛЬНОСТІ (ДРСМД)

РЕЗЮМЕ:

2 лютого спливає термін 60-денного ультиматуму, який США висунули РФ, вимагаючи повернутись до виконання зобов'язань за Договором про ліквідацію ракет малої і середньої дальності (ДРСМД). Як наслідок, з цього дня США призупинили свої зобов'язання за Договором і почали процес виходу з нього. Якщо Росія не повернеться до виконання умов угоди, процес виходу завершиться через 6 місяців.

У відповідь того ж дня на зустрічі з главами МЗС і Міноборони Сергієм Лавровим і Сергієм Шойгу президент РФ В.Путін заявив, що Москва також призупиняє участь у цьому Договорі і починає науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи зі створення нових видів ракет.

Отже, від 2 лютого (формально – за 6 місяців) світ опинився на порозі реальної загрози нової холодної війни і посилення ядерного протистояння, передусім, в Європі. Рішення про вихід США та Росії з ДРСМД суттєво змінює баланс безпеки у світі. Тональність заяв, якими обмінюються США, Британія та РФ, а також зміст оприлюднених стратегічних документів свідчать про наростання напруженості і, фактично, про розвиток нової «холодної війни».

Як наслідок, на минулорічному Мюнхенському безпековому форумі темою, яку згадували найчастіше, і про яку говорили як про цілком реальну небезпеку, стала загроза ядерної війни.¹ Причому не тільки і не стільки з боку КНДР, скільки Росії.²

Найбільшу тривогу інформація про фактичне припинення дії ДРСМД викликає у Європі.

Припинення дії Договору може призвести до нової гонки озброєнь, подібної до тієї, що відбувалась у 1980-х рр. Втягування Росії з початку 2010-х рр. у нову «холодну війну» з західним світом³ неминуче спричинить структурні проблеми в економіці і соціальній сфері РФ, подібні до тих, які зазнав СРСР. Це, у свою чергу, може спричинити подальші спроби Москви самоствердитися за рахунок своїх сусідів та реалізації агресивної політики в Україні.

¹ To the Brink - and Back? // <https://www.securityconference.de/en/discussion/munich-security-report/munich-security-report-2018/>

² Україна в довгій шухляді: в Мюнхені визначили нові пріоритети світової безпеки // <https://www.euointegration.com.ua/articles/2018/02/19/7077699/>

³ Time: The West Is Losing Cold War II // <https://hotair.com/archives/2014/07/24/time-the-west-is-losing-cold-war-ii/>; US and Russia renew Cold War rivalry // <http://america.aljazeera.com/opinions/2014/8/russia-ukraine-coldwarputin.html>

З огляду на зазначену вище критичну позицію ФРН та Франції, питання ДРСМД може стати ще одним клином між США та ЄС у євроатлантичному співробітництві та інших питаннях безпеки.

На тлі зростання напруженості в Європі Україна може розглядатися виключно як своєрідний буфер між Росією і НАТО, що суперечить основній меті зовнішньої політики України – інтеграції в євроатлантичні структури.

З огляду на нові загрози, які постали на цьому етапі перед Європою, необхідно забезпечити переосмислення існуючих підходів до національної безпеки України, зокрема внесення відповідних змін до Стратегії національної безпеки України, Военної доктрини та закону «Про національну безпеку України та розробку нової стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу» (ОПК).

РЕАКЦІЯ НА ПОДІЇ У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ ТА ЕКОНОМІЦІ ЗА 1-8.02.2019.

ВИХІД США ТА РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ З ДОГОВОРУ ПРО ЛІКВІДАЦІЮ РАКЕТ МАЛОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ДАЛЬНОСТІ (ДРСМД)

1 лютого 2019 р. Держсекретар США **Майк Помпео** заявив, що США виходять з Договору про ліквідацію ракет малої і середньої дальності (ДРСМД, або англійською INF/The Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty) через те, що Росія роками порушувала домовленості.⁴

«США припинять виконання зобов'язань за Договором та почнуть процес виходу з нього, який буде завершено за 6 місяців, якщо Росія не повернеться до виконання Договору та не знищить всі ракети, які суперечать умовам Договору, пускові установки та пов'язане устаткування. Наші союзники по НАТО цілком підтримують нас, бо розуміють, яку загрозу становить порушення з боку Росії та загрозу зусиллям, спрямованим на скорочення озброєнь, яку тягне за собою ігнорування порушень Договору», – йдеться у заяві президента США **Дональда Трампа**.⁵

Того ж дня НАТО підтримав вихід США з договору про контроль над ядерними озброєннями епохи холодної війни.⁶ МЗС Росії, коментуючи цю позицію Альянсу, заявило, що у НАТО «повністю підлаштувалися під лінію Вашингтона, спрямовану на остаточний злам системи контролю над озброєннями». «На жаль, країни Альянсу виявилися не готовими до змістовного діалогу на тему пускових установок "Мк-41", які розміщені в Румунії, а наступного року з'являться і в Польщі, в порушення положень

---

⁴ US withdrawing from Cold War nuclear arms control treaty with Russia, citing Russian violations // <https://abcnews.go.com/beta-story-container/Politics/us-withdrawing-cold-war-nuclear-arms-control-treaty/story?id=60777071>

⁵ Statement from the President Regarding the Intermediate-Range Nuclear Forces (INF) Treaty // https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/statement-president-regarding-intermediate-range-nuclear-forces-inf-treaty/?utm_source=twitter&utm_medium=social&utm_campaign=wh

⁶ Statement on Russia's failure to comply with the Intermediate-Range Nuclear Forces (INF) Treaty // https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_162996.htm

ДРСМД. Ці комплекси інтегровані в систему ПРО НАТО, тому Альянс також несе пряму відповідальність за підрич договору», – заявили в МЗС РФ.⁷

2 лютого сплив термін 60-денного ультиматуму, який США висунули Росії, вимагаючи повернутись до виконання зобов'язань за згаданим Договором. Як наслідок, з цього дня США призупинили свої зобов'язання за Договором і почали процес виходу з нього. Якщо Росія не повернеться до виконання умов угоди, процес виходу завершиться через 6 місяців.

У відповідь того ж дня на зустрічі з главами МЗС і Міноборони **Сергієм Лавровим** і **Сергієм Шойгу** президент РФ **Володимир Путін** заявив, що Москва також призупиняє участь у Договорі про ліквідацію ракет середньої і меншої дальності (ДРСМД) і починає науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи зі створення нових видів ракет. Він доручив цим міністерствам припинити подальші спроби ініціювати переговори з США щодо Договору про ліквідацію ракет середньої та меншої дальності.⁸

Путін також оголосив, що відповідь на вихід США з Договору буде «дзеркальною». «Американські партнери оголосили про те, що вони припиняють свою участь у Договорі, і ми припиняємо. Вони оголосили про те, що вони займаються науково-дослідними і дослідно-конструкторськими роботами, і ми будемо робити те ж саме», – заявив він. Міністр оборони Росії **Сергій Шойгу** вже оголосив, що впродовж 2019–2020 років Росія збирається розробити наземну версію морської системи «Калібр», оснащеної крилатими ракетами далекого радіусу дії, «які показали добрі результати в Сирії».⁹

6 лютого міністр закордонних справ РФ **Сергій Лавров** ще раз підтвердив, що Росія дзеркально відповість США і вийде з ДРСМД через 6 місяців. «Що стосується ДРСМД, ми все сказали у відповідь на голослівні

⁷ РФ відповіла НАТО щодо ДРСМД, нагадавши про пускові установки в Румунії і Польщі // <https://www.eurointegration.com.ua/news/2019/02/4/7092388/>

⁸ Путин объявил о приостановке участия в ДРСМД и начале создания новых видов ракет // <https://www.interfax.ru/russia/648868>

⁹ Росія розробляє нові типи ракет після виходу з ядерного договору зі США // <https://www.radiosvoboda.org/a/news-rosiya-rozroblyaye-novi-typu-raket/29752426.html>

звинувачення США. Президент Путін визначив нашу позицію, ми будемо діяти дзеркально: американці припинили свою участь в цьому договорі, ми зробили те ж саме. Відповідно, по закінченню 6-місячного періоду договір перестане діяти», – сказав Лавров.¹⁰

А голова Держдуми **В'ячеслав Володін** заявив, що США поставили під загрозу світову безпеку своїм рішенням по ДРСМД. «Цим рішенням США руйнують архітектуру глобальної безпеки в світі, яка створювалася десятиліттями. Не порадившись з країнами ОБСЄ, не обговоривши це в європейських парламентах, Америка зробила мішенню європейські країни, поставила під загрозу світову безпеку», – заявив журналістам в суботу Володін.¹¹

Таким чином, **від 2 лютого світ опинився на порозі (формально – за 6 місяців) реальної загрози нової холодної війни та посилення ядерного протистояння, передусім, в Європі. Рішення про вихід США та Росії з ДРСМД суттєво змінює баланс безпеки у світі.**¹²

Договір РСМД, підписаний 8 грудня 1987 року під час радянсько-американської зустрічі на вищому рівні у Вашингтоні, є **одним з ключових для Європи (і України в т.ч.) безпекових документів у сфері ядерного роззброєння.**

У договорі йшлося про повну ліквідацію впродовж 3 років усіх ракет наземного базування з радіусом дії від 500 до 5500 км. Крилаті ракети морського і повітряного базування, які потрапляли у діапазон дальності від 500 до 5500 км, залишились за рамками цього документа. З метою контролю за дотриманням договору – утилізацією систем озброєння та відповідної інфраструктури – кожній стороні було надане право для проведення

---

¹⁰ Лавров: инициатив России по контролю над вооружениями хватает // <https://tass.ru/politika/6083599>

¹¹ Володин заявил, что выход США из ДРСМД сделал мишенью Европу // <https://www.interfax.ru/russia/648865>

¹² Гідна відповідь Росії, чи подарунок Путіну? Перші реакції на вихід США із ядерної угоди з РФ // <https://www.euointegration.com.ua/articles/2019/02/1/7092341/>

інспекцій. Договір є безстроковим, але кожна сторона має право його розірвати, надавши переконливі докази про необхідність свого виходу.¹³

Підписання цього договору у 1987 р. вивело світ зі стану холодної війни, оскільки, з одного боку, зі Східної Європи і Європейської частини СРСР (перш за все, йшлося про Україну, Білорусь і балтійські республіки) були виведені радянські ракети СС-20, що тримали під прицілом усю європейську частину НАТО. З іншого – США вивели розміщені на території Західної Європи ракети "Першинг-2", а також крилаті ракети "Томагавк" наземного базування.¹⁴

Після розпаду Радянського Союзу документ було перепідписано. До цього моменту в рамках Договору в СРСР знищено 1846 ракетних комплексів, в США – 846. Оскільки фактично всі комплекси як американці, так і СРСР уже знищили, новим документом залишили тільки обмежувальні функції – заборону розробки і прийняття на озброєння.¹⁵

Важливість цього договору визначається тактичними можливостями ракет малої і середньої дальності. У порівнянні з міжконтинентальними ракетами з ядерними боєголовками ракети середньої дальності здатні долетіти до цілі за лічені хвилини та не залишають противнику шансів підготуватись до удару та відбити його. Крім того, ракети середньої дальності мобільні, їх можливо переміщувати на спеціальній військовій техніці. Тому міністр оборони Німеччини Урсула фон дер Ляєн (Ursula von der Leyen) назвала ДРСМД ключовим елементом європейської безпеки.¹⁶

---

¹³ Що треба знати про Договір про ліквідацію ракет середньої та меншої дальності // <https://www.dw.com/uk/що-треба-знати-про-договір-про-ліквідацію-ракет-середньої-та-меншої-дальності/a-47321869>

¹⁴ Ракети без обмежень: які наслідки для України матиме вихід США з ядерної угоди з РФ // <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2019/02/1/7092316/>

¹⁵ США розривають ракетний договір із Росією, що за цим стоїть і які можуть бути наслідки для світу // <https://tsn.ua/svit/novitnya-holodna-viyna-chi-prizvede-rozirvannya-raketnogo-dogovoru-rosiyi-i-ssha-do-chergovoyi-gonki-ozbroyen-1281720.html>

¹⁶ Що треба знати про Договір про ліквідацію ракет середньої та меншої дальності // <https://www.dw.com/uk/що-треба-знати-про-договір-про-ліквідацію-ракет-середньої-та-меншої-дальності/a-47321869>

Подія була очікуваною, оскільки вихід США з цього Договору у зв'язку з систематичним невиконанням Росією зобов'язань був неодноразово анонсований високо посадовцями США.

За день до цього заступниця держсекретаря США **Андреа Томпсон** за підсумками переговорів з РФ в інтерв'ю агентству Reuters оголосила про таку можливість.¹⁷ Що опосередковано підтвердив заступник міністра закордонних справ Росії **Сергій Рябков**, який заявив, що позиція США в питанні угоди «жорстка та ультимативна і прогресу у справі немає».¹⁸

До цього, **4 грудня 2018 року** після завершення міністерської зустрічі НАТО у Брюсселі держсекретар США **Майк Помпео** оголосив ультиматум: США через 60 днів призупинять свої зобов'язання за Договором про ліквідацію ракет середньої і меншої дальності, якщо Росія не повернеться до його виконання.¹⁹

Цього ж дня у заяві Північноатлантичного альянсу, ухваленій міністрами закордонних справ НАТО, було відзначено, що порушення Росією ДРСМД руйнує основи ефективного контролю над озброєннями і підриває безпеку союзників Альянсу. Держави-члени НАТО дійшли до висновку, що Росія розробила і випустила ракетну систему 9М729, яка порушує Договір і створює значні ризики для євроатлантичної безпеки. НАТО підтримало висновок США про те, що Росія істотно порушує свої зобов'язання за ДРСМД.

Раніше можливий вихід США з Договору був анонсований президентом США **Д. Трампом** у виступі перед журналістами після передвиборчого заходу в Неваді **20 жовтня 2018 р.**²⁰ Він оголосив в односторонньому порядку рішення вивести Сполучені Штати з ДРСМД, так

---

¹⁷ US, Russia Nuclear Treaty Talks Fail // <https://www.voanews.com/a/us-russia-nuclear-treaty-talks-fail/4766558.html>

¹⁸ Рябков заявил, что на встрече с замгоссекретаря США не удалось достичь прогресса по ДРСМД // <https://tass.ru/politika/6061603>

¹⁹ США дали Росії 60 днів на повернення до виконання Договору про РСМД <https://www.pravda.com.ua/news/2018/12/4/7200240/>

²⁰ Trump says US will withdraw from nuclear arms treaty with Russia // https://www.theguardian.com/world/2018/oct/20/trump-us-nuclear-arms-treaty-russia?CMP=tw_t_gu

як російська сторона порушує умови, а Китай та інші ядерні держави до нього взагалі не приєднувалися.²¹

У РФ претензії США відкинули, назвавши позицію Вашингтона «небезпечною». «Ми з тривогою і засудженням сприймаємо нові американські спроби методом шантажу домогтися від Росії поступок у сфері міжнародної безпеки та стратегічної стабільності. Неодноразово з російської сторони наголошувалося на тому, що жодних підстав для звинувачень у тому, що Росія нібито порушує цей договір, в американців немає», – заявив заступник голови МЗС Росії **Сергій Рябков**.²²

Для переговорів з цього питання Москву у **жовтні 2018 р.** відвідав радник президента США з питань національної безпеки **Джон Болтон**. Переговори тривали близько 5 годин.²³ Політики обговорили договори і конвенції про озброєння, зокрема, перспективи продовження Договору між Росією і США про заходи щодо подальшого скорочення і обмеження стратегічних наступальних озброєнь (СНО-3) після 2021 року ще на 5 років.

²⁴

Водночас за підсумками зустрічі Болтона з Путіним прес-секретар президента Росії підкреслив, що консультації, які провів у Москві радник президента США Джон Болтон, не привели до порозуміння з українського питання.²⁵ З чого випливає, що українське питання так чи інакше порушувалося під час зустрічі.

Варто нагадати, що **1 березня 2018 р.** президент РФ **В.Путін** виступив зі щорічним посланням Федеральним зборам Російської Федерації. Найбільший резонанс здобула друга частина його виступу, в якій він зробив заяви про створення новітньої зброї. Йшлося про такі, нібито новітні

²¹ President Trump to pull US from Russia missile treaty // <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-45930206>

²² МИД прокомментировал слова Трампа о выходе США из договора о РСМД // https://ria.ru/20181021/1531128170.html?referrer_block=index_main_1

²³ Радник Болтон і секретар Радбезу РФ Патрушев обговорили питання роззброєння // https://dt.ua/WORLD/radnik-bolton-i-sekretar-radbezu-rf-patrushev-obgovorili-pitannya-rozzbroyennya-291755_.html

²⁴ U.S. to Tell Russia It Is Leaving Landmark I.N.F. Treaty // <https://www.nytimes.com/2018/10/19/us/politics/russia-nuclear-arms-treaty-trump-administration.html>

²⁵ Віталій Портников: Україна може існувати або в протистоянні Росії, або у її складі // https://espreso.tv/article/2018/10/25/vitaliy_portnykov_ukrayina_mozhe_isnuvaty_abo_v_protystoyanni_rosiyi_abo_u_yiyi_skladi

розробки РФ, як важка міжконтинентальна балістична ракета РС-28 («Сармат»)²⁶, гіперзвуковий бойовий блок «Авангард», аеробалістична ракета «Кинджал»²⁷, ядерна торпеда-безпілотник «Статус-6», бойові лазерні комплекси²⁸ та ракета з компактною ядерною енергетичною установкою, яка ще навіть не має назви²⁹.

Як відзначають експерти, у своєму посланні Путін чітко оголосив:

- США є основним потенційним противником Росії.
- Союзники США також є її противниками.
- Росія готова першою завдати удару як по Америці, так і по її союзникам, задіявши всю свою військову міць, в тому числі ядерну зброю. Це станеться в разі, якщо дії цих «ворогів» російські стратеги оцінять, як загрозу своїй країні.³⁰

Путін заявив, що не блефує, тому «не слід розгойдувати човен на ім'я планета Земля», вводячи проти РФ санкції та інші обмеження.³¹

Путін запевняв, що всі нові види озброєння потрібні Росії лише для захисту від агресивних дій Заходу. «Зростаюча військова міць Росії нікому не загрожує. У нас не було і немає планів використання цього потенціалу в наступальних, і тим більше агресивних цілях. Ми нікому не загрожуємо, ні на кого не збираємося нападати, нічого ні в кого не збираємося забрати, у нас у самих все є», – сказав Путін. Разом з тим він заявив, що Росія відповість на ядерний напад: «Зроблено це буде моментально, неважливо, яку бомбу застосовувати проти нашої держави», – підсумував Путін.³²

«Це відповідь на програму протиракетної оборони і відповідь на односторонній вихід США в 2002 році з Договору про обмеження

²⁶ Послание Владимира Путина Федеральному собранию. Онлайн-репортаж // <https://ria.ru/politics/20180301/1515501294.html>

²⁷ <https://twitter.com/rianru/status/969173969386590208>

²⁸ <https://twitter.com/rianru/status/969170846748200960>

²⁹ <https://twitter.com/rianru/status/969171961543786496>

³⁰ Угрозы Путина не были спонтанными // <http://detaly.co.il/ugrozy-putina-ne-byli-spontannymi/>

³¹ Путин призвал «не раскачивать лодку» по имени планета Земля //

https://www.rbc.ru/politics/01/03/2018/5a97dc2d9a79477e7d5c0c5e?utm_source=tw_rbc

³² Путін розказав про нову крилату ракету з ядерною установкою і лазерну зброю // <https://www.pravda.com.ua/news/2018/03/1/7173271/>

протиракетної оборони», – сказав він наступного дня в інтерв'ю для каналу NBC.³³

У цьому ж інтерв'ю Путін заявив, що РФ може вдатися до використання ядерного озброєння з двох причин: «Є дві причини, які можуть змусити нас застосувати ядерну зброю: напад на нас за допомогою ядерної зброї або атака на Російську Федерацію з використанням звичайної зброї. Але в цьому випадку – якщо буде загроза самому існуванню російської держави».³⁴

Багато західних ЗМІ зійшлися на тому, що меседж Путіна був більше адресований внутрішньому, ніж зовнішньому глядачеві, а також засумнівалися в наявності продемонстрованих озброєнь. Проте в політичному середовищі Заходу розцінили російський порядок денний як шлях реваншу, ескалації й конфронтації.

Держдеп США підкреслив, що використання згаданих 1 березня 2018 р. президентом РФ Володимиром Путіним ядерних ракет порушує міжнародні зобов'язання Кремля. Речниця Держдепартаменту **Гедер Науерт** наголосила: «РФ не дотримуються ДРСМД з 2014 р., розробляючи ракети середньої дальності наземного базування і крилаті ракети, прямо порушуючи договір».³⁵

2 березня 2018 р. канцлер Німеччини **Ангела Меркель** та президент США **Дональд Трамп** висловили свою стурбованість заявами В.Путіна про розробку нових видів озброєння.³⁶ **5 березня** Трамп і прем'єр-міністр Великої Британії **Тереза Мей** також обговорили заяви Путіна щодо ядерної зброї. «Лідери погодилися, що останні заяви російського президента

---

³³ Інтерв'ю американському телеканалу NBC // <http://kremlin.ru/events/president/news/57027>

³⁴ <https://twitter.com/TODAYshow/status/969547274622783488>

³⁵ Ядерна зброя, про яку говорив Путін, порушує міжнародні зобов'язання Росії – Держдепартамент США // <https://www.radiosvoboda.org/a/news/29071562.html>

³⁶ Bundeskanzlerin Merkel telefoniert mit dem amerikanischen Präsidenten Donald Trump // <https://www.bundesregierung.de/Content/DE/Pressemitteilungen/BPA/2018/03/2018-03-02-telefonat-merkel-trump.html;jsessionid=527AC2E9D3905B62EDA26418D88202C7.s3t2>

Володимира Путіна про розвиток ядерної зброї були безвідповідальними» – йдеться у повідомленні Білого дому.³⁷

Міністр оборони США **Джеймс Меттіс** підкреслив: «Промова Путіна з погрозами застосування ядерної зброї розчарувала, але не здивувала військово-політичне керівництво США. Ми не побачили нічого нового щодо військових можливостей РФ». Очільник Пентагону вважає, що Росія вкладає гроші в гонку озброєнь «із самою собою».³⁸

Тональність заяв, якими обмінюються США, Британія та РФ, а також зміст оприлюднених стратегічних документів свідчать про наростання напруженості між ними і фактично про розвиток нової «холодної війни». За словами аналітиків, яких цитує The Washington Post, промова Путіна стала новою віхою у ескалації американсько-російської напруги, яка зростала з часу початку української кризи 4 роки тому.³⁹

А російський військовий експерт **Павло Фельгенгауер** вважає: «Світ стрімко повертається в ситуацію найжорсткішого протистояння "холодної війни" середини 80-х, коли СРСР загруз в Афгані, в Європі розгорталася американські ракети..., а в Москві була оголошена, як і зараз, "асиметрична відповідь"».⁴⁰

До цього Росія і США неодноразово звинувачували один одного в недотриманні окремих положень ДНЯЗ. Зокрема, Росія вважає порушенням проведення членами НАТО «спільних ядерних місій». США, в свою чергу, заявляють, що Росія не виконує статтю VI договору, яка передбачає

---

³⁷ Readout of President Donald J. Trump's Call with Prime Minister Theresa May of the United Kingdom // <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/readout-president-donald-j-trumps-call-prime-minister-theresa-may-united-kingdom-6/>

³⁸ Mattis, Pompeo dismiss Putin's touting of Russian nuclear weapons // https://www.washingtonpost.com/news/checkpoint/wp/2018/03/11/mattis-pompeo-dismiss-putins-touting-of-russian-nuclear-weapons/?utm_term=.5d29aee66c4e

³⁹ Putin claims Russia is developing nuclear arms capable of avoiding missile defenses // https://www.washingtonpost.com/world/europe/putin-claims-russia-has-nuclear-arsenal-capable-of-avoiding-missile-defenses/2018/03/01/d2dcf522-1d3b-11e8-b2d9-08e748f892c0_story.html?utm_term=.0e62ef195fe1

⁴⁰ Стая летающих Чернобылей // <https://www.novayagazeta.ru/articles/2018/03/03/75688-staya-letayuschih-chernobyley>

скорочення ядерних запасів.⁴¹ Так, за місяць до виступу Путіна, **2 лютого 2018 р.**, США вустами представника Держдепу **Хізер Нойерт** заявили, що виконали свої зобов'язання у рамках Договору про скорочення стратегічних наступальних озброєнь (СНО-II) ще у серпні минулого року і очікують, що РФ виконає свою частину угоди до 5 лютого.⁴²

28 лютого 2018 р. голова МЗС РФ С.Лавров на Конференції з роззброєння заявив, що військові США готують збройні сили країн Європи до застосування тактичної ядерної зброї проти Росії.⁴³

7 березня 2018 р. в акаунті Володимира Соловйова в соцмережі «ВКонтакте» опубліковано його фільм «Міропорядок 2018». Президент Росії у фільмі заявив, що ядерний удар призведе до глобальної катастрофи, після чого задався питанням: «А навіщо нам такий світ, якщо там не буде Росії?».⁴⁴

18 грудня 2018 р. стало відомо, що у оновленій стратегії національної безпеки США йдеться про Москву як одного з основних суперників.⁴⁵

22 січня 2018 р. голова Генштабу Збройних сил Великої Британії генерал **Ніколас Картер** під час виступу в Королівському інституті Збройних сил заявив, що президент Росії Володимир Путін може почати бойові дії проти Заходу «швидше, ніж очікувалось». В ході свого виступу начальник Генштабу закликав залучити додаткові кошти для збройних сил. Він також додав, що Велика Британія могла б перекинути свої війська з Німеччини у Східну Європу, щоб вони могли швидко реагувати у разі розгорання війни. Варто зазначити, що виступ генерала відбувся одразу після

---

⁴¹ Лавров обвинил США в подготовке применения тактического ядерного оружия против России // <https://meduza.io/news/2018/02/28/lavrov-zapodozril-ssha-v-podgotovke-primeneniya-takticheskogo-yadernogo-oruzhiya-protiv-rossii>

⁴² U.S., Russia likely to meet nuclear treaty obligations by Feb. 5: State Department // https://www.reuters.com/article/us-usa-russia-nuclear-treaty/u-s-russia-likely-to-meet-nuclear-treaty-obligations-by-feb-5-state-department-idUSKBN1FL6LK?feedType=RSS&feedName=worldNews&utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed%3A+Reuters%2FworldNews+%28Reuters+World+News%29

⁴³ Лавров: США готовят ВС Европы к применению тактического ядерного оружия против России // <http://tass.ru/politika/4994678>

⁴⁴ «Зачем нам такой мир, если там не будет России?» Путин — о глобальной катастрофе после ядерного удара // <https://meduza.io/news/2018/03/07/zachem-nam-takoy-mir-esli-tam-ne-budet-rossii-putin-o-globalnoy-katastrofe-posle-yadernogo-udara>

⁴⁵ National Security Strategy of the United States of America // <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>

того, як ряд експертів висловили свої попередження про загрозу з боку Росії та необхідність Великої Британії витратити більше на оборону.

Керівник Національного Центру КіберБізнес застеріг, що головне питання, яке стоїть перед країною, не «а якщо на неї нападуть...», а «коли на неї нападуть».⁴⁶

31 січня 2018 р. Президент США Дональд Трамп, виступаючи зі зверненням «Про стан країни» до обох палат Конгресу, наголосив на необхідності модернізувати американський ядерний арсенал.⁴⁷ До цього, 13 січня 2018 р. The Huffington Post опублікувало проект Огляду конфігурації ядерних сил США 2018 р. Відповідно до цього документа, нова ядерна стратегія США закликає до нарощування ядерної зброї, у тому числі – ядерних озброєнь малої потужності. The Huffington Post зазначає, що в доповіді ставка робиться на розробку нової, т.зв. "ядерної зброї малої потужності" – боеголовки з меншою вибуховою силою.⁴⁸

2 лютого 2018 р. опубліковано нову ядерну доктрину США. Агентство AP повідомило, що в адміністрації Трампа продовжать політику щодо ядерної зброї попередника Барака Обами, але займуть агресивнішу позицію щодо Росії. У документі зазначили, що хоча контроль над озброєннями може сприяти інтересам США, «подальший прогрес важко передбачити» через російську агресію в Україні та порушення існуючих угод про зброю. Зокрема в адміністрації Трампа вважають, що дії Росії загрожують потенційним прорахунком, який може призвести до неконтрольованої ескалації конфлікту в Європі. У документі згадують російську доктрину, згідно з якою Москва може використовувати або загрозувати використанням ядерної зброї із

---

⁴⁶ Глава британської армії попередив про скорі наміри РФ почати «ворожі дії» // <http://uapress.info/uk/news/show/167129>

⁴⁷ Trump's State of the Union address: Live updates // <https://edition.cnn.com/2018/01/30/politics/trump-state-of-the-union-latest/>

⁴⁸ Exclusive: Here Is A Draft Of Trump's Nuclear Review. He Wants A Lot More Nukes // https://www.huffingtonpost.com/entry/trump-nuclear-posture-review-2018_us_5a4d4773e4b06d1621bce4c5?ncid=inblnkushpimg00000009

меншою потужністю у разі конфлікту з Європою, вважаючи, що такі дії змусять США та НАТО відступити.⁴⁹

5 лютого 2018 р. міністр закордонних справ ФРН **Зігмар Габріель** заявив про загрозу розкручування спіралі гонки ядерних озброєнь. Габріель стурбований планами США із розробки нової тактичної ядерної зброї. Наміри, закріплені в американській ядерній доктрині, показують, що "спіраль нової гонки ядерних озброєнь вже запущена".⁵⁰

У виступі на Мюнхенській безпековій конференції генеральний секретар НАТО **Йенс Столтенберг** заявив, що країни Північноатлантичного альянсу мають зберігати ядерне озброєння, оскільки повне роззброєння несе світові загрозу нестабільності.⁵¹

Окрім того, на минулорічному **Мюнхенському безпековому форумі** темою, яку згадували найчастіше, і про яку говорили як про цілком реальну небезпеку, стала **загроза ядерної війни**.⁵² Причому не тільки і не стільки з боку КНДР, скільки Росії.⁵³

Одним із прикладів порушення договору з боку Росії американці називають ракетні комплекси «Іскандер», які, за повідомленнями преси, на постійній основі розміщено Росією у Калінінграді та поблизу кордону Росії та України.⁵⁴ США не мають у Європі аналогів цієї зброї, здатної сягнути європейських столиць та військових баз США у регіоні. Численні протести і Вашингтона, і країн-членів НАТО з цього приводу лишилися без відповіді.⁵⁵

---

⁴⁹ Trump nuclear doctrine takes tougher stance on Russia // https://apnews.com/2190cd7d1f4942408e4409a01e24c9f1?utm_campaign=SocialFlow&utm_source=Twitter&utm_medium=AP

⁵⁰ Außenminister Gabriel zur Veröffentlichung der US-Nuklearstrategie // <https://www.auswaertiges-amt.de/de/newsroom/bm-veroeffentlichung-us-nuklearstrategie/1433102>

⁵¹ Столтенберг: НАТО завжди зберігатиме ядерне озброєння, це потрібно світові // <https://www.euointegration.com.ua/news/2018/02/16/7077643/>

⁵² To the Brink - and Back? // <https://www.securityconference.de/en/discussion/munich-security-report/munich-security-report-2018/>

⁵³ Україна в довгій шухляді: в Мюнхені визначили нові пріоритети світової безпеки // <https://www.euointegration.com.ua/articles/2018/02/19/7077699/>

⁵⁴ Росія до зубів озброїла Калінінградську область // <http://www.polradio.pl/5/38/Artykul/393300>

⁵⁵ Звідси ми загрожуватимемо НАТО: як Росія збільшує ракетну міць і чим відповідає Захід // <https://ukr.segodnya.ua/world/raketnyu-potencial-rossii-v-kaliningrade-rastet-otchet-myunhenskoy-konferencii-805413.html>

Та головне – США відомо, що Росія вже кілька років має понад 16 крилатих ракет наземного базування 9М729 (SSC-8 за класифікацією НАТО).⁵⁶ Американці та їхні союзники в НАТО вважають це порушенням ДРСМД, оскільки ці ракети, оснащені ядерними боєголовками, мають радіус дії від 500 км.⁵⁷ Росія мало що повідомила про свою нову ракету і стверджує, що радіус ракет 9М729 не перевищує 480 км, що не суперечить умовам договору. Натомість західні експерти в галузі озброєння та фахівці інституту SIPRI, зважаючи на технічні характеристики, говорять про радіус дії 2500 кілометрів. Однак офіційного підтвердження цьому немає, як і немає підтвердження заявам російської сторони.⁵⁸

Аналітики кажуть, що Росія вважає таку зброю дешевою альтернативою традиційним озброєнням. Вони дозволяють Росії в найкоротші терміни завдати удару по країнах НАТО.⁵⁹

Під час зустрічі з міністрами оборони країн-членів НАТО міністр оборони США **Джим Меттіс** заявив, що дії Росії є «неприйнятними», і попередив: якщо Москва не змінить свою поведінку, Вашингтон буде змушений створити адекватну противагу новим російським ракетам.⁶⁰

Вимогу США зняти з озброєння ракети, що порушують договір, та знищити їх⁶¹ – росіяни не виконали, що і стало причиною виходу США з Договору.⁶²

Більше того, напередодні заяви Помпео від 1 лютого видання *The Wall Street Journal* з посиланням на слова американського високопосадовця

---

⁵⁶ Радник з нацбезпеки США Болтон – у Москві: з якою метою? // <https://www.bbc.com/ukrainian/news-45937269>

⁵⁷ Гонка озброєнь: яку відповідатимуть США Росії на порушення Договору про ліквідацію ракет // <https://ukr.segodayna.ua/ukraine/gonka-vooruzheniy-kak-ssha-otvetyat-rossii-na-narushenie-dogovora-o-likvidacii-raket-1041137.html>

⁵⁸ Що треба знати про Договір про ліквідацію ракет середньої та меншої дальності // <https://www.dw.com/uk/що-треба-знати-про-договір-про-ліквідацію-ракет-середньої-та-меншої-дальності/a-47321869>

⁵⁹ NUCLEAR POSTURE REVIEW. February 2018 // <https://media.defense.gov/2018/Feb/02/2001872886/-1/-1/1/2018-NUCLEAR-POSTURE-REVIEW-FINAL-REPORT.PDF>

⁶⁰ https://twitter.com/steven_pifer/status/994271608016523264

⁶¹ «Русские должны уничтожить ракету» // https://www.kommersant.ru/doc/3855583?from=main_2

⁶² Гідна відповідь Росії, чи подарунок Путіну? Перші реакції на вихід США із ядерної угоди з РФ // <https://www.euointegration.com.ua/articles/2019/02/1/7092341/>

повідомило, що Росія розгорнула додаткові 4 дивізії згаданих крилатих ракет 9М729.⁶³

Політичні опоненти Трампа використали його рішення для критики президента США.

Впливовий сенатор-демократ **Кріс Мерфі** назвав рішення Трампа "подарунком для Росії". "США продовжують віддалятися від світу. Припинення Договору - це подарунок для Росії - бо дозволяє їй прискорити створення ядерних ракет середньої дальності вже без нагляду США. Ми не отримуємо жодних переваг від цього рішення, лише додаткові ризики", - заявив Мерфі.⁶⁴

Колишній держсекретар США, член Демократичної партії **Хілларі Клінтон** розкритикувала рішення Трампа про вихід країни з Договору про ліквідацію ракет середньої і меншої дальності (ДРСМД). За її словами, це «подарунок» для російського лідера Володимира Путіна.⁶⁵

Колишній посол США в Україні **Стівен Пайфер**, який тривалий час критикував наміри США вийти з Договору, у жовтні 2018-го року звітував: «Рішення Дональда Трампа вийти з Договору про ліквідацію ракет середньої та малої дальності покладе відповідальність за розвал цього договору на США, спровокує напругу у НАТО і дозволить Росії розмістити ракети середньої дальності наземного базування, на які у США зараз немає аналогічної відповіді. Це нерозумно».⁶⁶

Рішення США засудила і лауреатка Нобелівської премії миру 2017 р. **Беатріс Фін**, виконавчий директор Міжнародної кампанії за відмову від ядерних озброєнь. "Якщо США стурбовані, що Росія порушує Договір, то вихід з нього - це найгірший можливий вибір, бо це дозволить і Росії вийти з договору. Не знаю, як ще сказати, наскільки це погана ідея. Це рішення не матиме жодного впливу на Росію та Китай. Ось вам цитата, яка вказує, що

⁶³ On Brink of Arms Treaty Exit, U.S. Finds More Offending Russian Missiles // <https://www.wsj.com/articles/on-brink-of-arms-treaty-exit-u-s-finds-more-offending-russian-missiles-11548980645>

⁶⁴ <https://twitter.com/ChrisMurphyCT/status/1091366553021501441>

⁶⁵ Clinton: Trump's decision to suspend nuclear treaty with Russia 'a gift to Putin' // <https://thehill.com/blogs/blog-briefing-room/news/428874-clinton-trumps-decision-to-suspend-nuclear-treaty-with-russia-a>

⁶⁶ https://twitter.com/steven_pifer/status/1054384589538439168

США підтримують ідею гонки ядерних озброєнь: "Це дозволить нам розробити та побудувати системи, над якими ми не працювали, бо дотримувались угоди". І знаєте, що найбільше лякає? Ці ракети побудовані, щоб їх використали проти європейських міст. Трамп та Путін грають у гру, в якій повне знищення загрожує великим та малим містам на території Європейського континенту. І наші уряди не роблять достатньо, щоб нас захистити від цього! Уряди Європи не можуть допустити та легітимізувати погрози використання ядерної зброї на їх території. Вони всі повинні приєднатись до угоди про заборону ядерної зброї!", – заявила Фін.⁶⁷

Найбільшу тривогу інформація про фактичне припинення дії ДРСМД викликає у Європі.

Голови МЗС ЄС 1 лютого висловили стурбованість з приводу розповсюдження ядерної зброї на тлі рішення США вийти з ключового договору епохи холодної війни, бо його порушує Росія. Глава зовнішньополітичного відомства ЄС **Федеріка Могеріні** закликала обидві сторони дотримуватися договору. "Ми, безумовно, не хочемо бачити, що наш континент знову стає полем битви або місцем, де зіштовхуються інші наддержави", - заявила Федеріка Могеріні в Румунії.⁶⁸

Європейський Союз переконали, що США і Росія мають докласти зусиль для збереження угоди про ліквідацію ракет середньої та малої дальності. «США та Російська Федерація повинні залишатися в конструктивному діалозі, щоб зберегти цей договір і забезпечити його повну, і таку, що піддається перевірці, імплементацію», – заявила прес-секретар Єврокомісії **Майя Косьянчич**.⁶⁹

Найсильніші європейські гравці, Німеччина і Франція, належать до критиків рішення США. Першою реакцією на заяву Трампа про вихід з ДРСМД відзначився німецький міністр закордонних справ **Гайко Маас**, який

⁶⁷ <https://twitter.com/BeaFihn/status/1091004017327697921>

⁶⁸ Russia angry, Europe worried after US announces treaty exit // <https://www.apnews.com/4e0671ce3b1344f897122e9df1a7282e>

⁶⁹ Єврокомісія: США і Росія повинні говорити про договір про ядерну зброю // <http://www.polradio.pl/5/38/Artykul/388422>

заявив, що вихід США з договору стане помилкою, яка призведе до найбільш небажаного для Німеччини наслідку: до гонки озброєнь у Європі. У виданні «Bild am Sonntag» він застеріг від неконтрольованих перегонів озброєнь. «Світ не стане безпечнішим, якщо ми знову будемо підігрівати загрозу холодної війни. Німецька сторона буде відстоювати ідею укладення нового договору. Це має бути договір про контроль над озброєнням двадцять першого століття», – сказав німецький міністр.⁷⁰

Маас має намір звернутися до країн-членів НАТО, щоб домогтися збереження Договору. Угоду, яка зачіпає «життєво важливі інтереси Європи», необхідно поставити «на перший план порядку денного НАТО», зазначив Маас. Він особливо виділив намір Берліна використовувати для збереження договору всі доступні дипломатичні засоби - у тому числі «вплив на Росію». «Ми не готові запускати нові перегони озброєнь», – підкреслив Маас.⁷¹

2 лютого Німеччина анонсувала проведення в Берліні в березні 2019 р. конференції з питань контролю над озброєннями, яка має стати «першим кроком в рамках розробки міжнародних правил у цій сфері».⁷²

Депутати Бундестагу з Християнсько-демократичного союзу та Соціал-демократичної партії пропонують Росії перемістити її спірні крилаті ракети на схід, а США - надати доступ інспекторам з РФ до баз в Європі. Колишній офіцер генштабу Бундесверу **Родеріх Кізеветтер** з ХДС та заступник голови фракції СДПН із зовнішніх та оборонних питань **Рольф Мютценіх** звернулися до Росії з пропозицією розмістити спірні ракети 9М729 на сході країни так, щоб вони не могли після запуску досягнути Європи. При цьому переміщення ракет має бути верифікованим.⁷³

Однак Генеральний секретар НАТО відкинув цю пропозицію. "Він (договір) має залишитися при повній забороні цих ракет середньої дальності.

⁷⁰ Німецькі політики хочуть рятувати договір INF // <http://www.polradio.pl/5/38/Artykul/404668>

⁷¹ Глава МИД ФРГ обратится к НАТО для сохранения Договора о РСМД // <https://www.dw.com/ru/глава-мид-фрг-обратится-к-нато-для-сохранения-договора-о-рсмд/a-45992859>

⁷² <https://twitter.com/HeikoMaas/status/1091595408625807360>

⁷³ У Бундестазі запропонували варіант порятунку ракетного договору // <https://www.euointegration.com.ua/news/2019/02/3/7092367/>

В іншому разі високомобільні ракети можна доставити зі сходу на захід Росії дуже швидко. Що стосується американських ракет (в Румунії - ред.), то вони є оборонними. Це зовсім інше. США не порушують договір", – сказав генсек Альянсу в інтерв'ю *Westdeutsche Allgemeine Zeitung*.⁷⁴

А глава комітету Держдуми з оборони, екс-командувач ВДВ **Володимир Шаманов**, 4 лютого назвав пропозицію перемістити російські крилаті ракети 9М729 за Урал обурливою і безперспективною.⁷⁵

Президент Франції **Еммануель Макрон** також застеріг: якщо договір розірвати, а Росія розмістить такі ракети, то вони зможуть вдарити по Європі, але не по США.⁷⁶

Табір прихильників очолив ключовий союзник США в Європі – Велика Британія. У розмові з Трампом британський міністр оборони **Гевін Вільямсон** відзначив, що Росія давно зробила з договору посміховисько.⁷⁷

З такою оцінкою, зокрема, згодне керівництво Польщі і Латвії.⁷⁸

Глава МЗС Польщі **Яцек Чапутович** 1 лютого виступив за розміщення в Європі ядерних ракет США.⁷⁹ Міністр вважає, що односторонній вихід США з ДРСМД не матиме впливу на польську безпеку, так як Польща знаходиться під постійною загрозою атаки Москви, яка систематично порушувала договір, а зовсім не під загрозою з боку США. «Не можна порушити те, що вже порушила Росія, інакше кажучи, ця угода не функціонує через агресивні дії Росії щодо України, Грузії, Сирії. Є ще справа Скрипаля, справа в Гаазі, втручання у вибори в країнах Заходу. Це Росія

⁷⁴ Stoltenberg: „Wir müssen mehr in Sicherheit investieren“ // <https://www.waz.de/politik/stoltenberg-wir-muessen-mehr-in-sicherheit-investieren-id216384133.html>

⁷⁵ Ідея Німеччини з порятунку ДРСМД: з'явилася нервова реакція Росії // <https://ukr.segodnya.ua/world/russia/ideya-germanii-po-spaseniyu-drmsd-poyavilas-nervnaya-reakciya-rossii-1216312.html>

⁷⁶ The Latest: Trump, Macron try to project unity // <https://www.apnews.com/77ede5b5196b4abe9eb8d17b6880fea6>

⁷⁷ UK backs Trump withdrawal from Russia nuclear treaty && <https://www.theguardian.com/politics/2018/oct/21/uk-backs-trumps-nuclear-treaty-withdrawal-blames-russia-for-breakdown>

⁷⁸ Анджей Дуда: Польща розуміє позицію Дональда Трампа в справі INF // <http://www.polradio.pl/5/38/Artykul/388613>

⁷⁹ Polens Außenminister für US-Atomwaffen in Europa // <http://www.spiegel.de/politik/ausland/inf-abkommen-polnischer-aussenminister-fordert-us-atomraketen-in-europa-a-1251157.html>

порушує цю угоду, в тому числі і тим, що проводить неузгоджені військові навчання біля кордону з Альянсом», - заявив Чапутович.⁸⁰

Раніше президенти Польщі **Анджей Дуда** та США **Дональд Трамп** підписали спільну декларацію про те, що Польща і США зобов'язуються розглянути варіанти зміцнення військової ролі США у Польщі.⁸¹

ЗМІ Польщі оцінюють вихід США та Росії з ДРСМД як початок нової гонки озброєнь та загрозу європейській безпеці.⁸²

У Росії заявили, що зроблять все можливе для порятунку угоди і звинуватили США в ігноруванні інтересів Європи.⁸³ Член оборонного комітету Ради Федерації Росії **Франц Клінцевич** заявив, що у США немає доказів порушення Росією ДРСМД. На його думку, Вашингтон не врахував інтереси європейських союзників, пішовши на таке рішення.⁸⁴

Заступник міністра закордонних справ РФ **Сергій Рябков** 7 лютого підтвердив, що Росія готова до діалогу зі США щодо ДРСМД. «Якщо США переглянуть свою деструктивну лінію і повернуться до дотримання ДРСМД, Росія відкрита до змістовного діалогу з тематики договору», – сказав Рябков. Російський дипломат знову звинуватив США в небажанні дотримуватися умов ДРСМД. «Всі наші зусилля були проігноровані або заблоковані з боку США», – наголосив Рябков.

Росія вважає порушенням договору пускові ракетні комплекси в Румунії та Польщі, оскільки вони «можуть бути використані для запуску маневруючих ракет середньої дальності».⁸⁵

Російською відповіддю на тимчасове призупинення членства й подальший вихід США з ДРСМД стане створення нового ракетного озброєння на базі використання наявних у РФ напрацювань, повідомляє

---

⁸⁰ Czaputowicz: "Polska wyraża zrozumienie dla działań USA ws. INF" // <https://forsal.pl/artykuly/1313980,czaputowicz-polska-wyraza-zrozumienie-dla-dzialan-usa-ws-inf.html>

⁸¹ МЗС Росії: База США у Польщі змусить Москву вдатися «до запобіжних заходів» // <http://www.polradio.pl/5/38/Artykul/384490>

⁸² Росія і США припиняють дію договору INF // <http://www.polradio.pl/5/115/Artykul/404730>

⁸³ https://twitter.com/Amb_Yakovenko/status/1091042076559638528

⁸⁴ Клінцевич: у США нет доказательств нарушения Россией ДРСМД // https://ria.ru/20181021/1531121373.html?referrer_block=index_archive_4

⁸⁵ Росія погрожує зриванням договору через ПРО в Румунії та Польщі // <http://www.polradio.pl/5/38/Artykul/384156>

"Коммерсантъ". Видання з посиланням на високопосадові джерела у російських державних структурах та оборонно-промислового комплексу повідомляє, що однією з відповідей на "американську загрозу" в Росії бачать сухопутний варіант ракети "Калібр-НК" морського базування; так, її дальність при перенесенні на сушу складе до 2,6 тис. км.⁸⁶

Натомість **Григорій Явлінський** вважає, що нова гонка озброєнь закінчиться для Росії трагічною поразкою. Щорічні витрати США на оборону майже в 10 разів перевищують російські. «Це означає, що для Росії гонка озброєнь знову стане неймовірно важким, можливо, критичним економічним тягарем, що робить перспективи розвитку країни погано передбачуваними. В цілому те, що відбувається - поразка путінської зовнішньої і оборонної політики».⁸⁷

Михайло Горбачов різко заперечив чинному російському президенту, який назвав знищення ракет у рамках Договору «одностороннім роззброєнням». «Ніякого одностороннього роззброєння не було. Згідно з договором було знищено сотні ракет – як радянських, так і американських... Російського президента неправильно поінформували», – заявив Горбачов.⁸⁸ Проте він назвав помилкою Трампа денонсацію в односторонньому порядку ДРСМД.⁸⁹

РИЗИКИ:

Наразі ймовірними залишаються усі три базових сценарії розвитку подій:

1) Новий раунд переговорів, в результаті яких дія договору буде продовжено існуючому або мінімально модифікованому вигляді.

---

⁸⁶ Ракеты в свободном полете // <https://www.kommersant.ru/doc/3873393>

⁸⁷ Новая гонка вооружений закончится для России трагическим поражением // <https://www.facenews.ua/columns/2019/326234/>

⁸⁸ Горбачев поспорил с Путиным о Договоре о РСМД // <https://www.dw.com/ru/горбачев-поспорил-с-путиным-о-договоре-о-рсмд/a-46795887>

⁸⁹ Экс-президент СРСР Горбачов прокоментував денонсацію США ДРСМД-87 // https://dt.ua/WORLD/eks-prezident-srsr-gorbachov-prokomentuvav-denonsaciyu-ssha-drsmd-87-291670_.html

На користь такого сценарію можуть свідчити заяви щодо готовності домовлятися.

Генсекретар НАТО **Йенс Столтенберг** в інтерв'ю Westfälische Rundschau заявив, що альянс зацікавлений в збереженні ДРСМД, паралельно працюючи над посиленням контролю над озброєннями.⁹⁰

Учасники 31-ї зустрічі контрольної комісії з виконання ДРСМД підтвердили, що мають намір і далі працювати з метою "збереження і зміцнення" угоди. Про це йдеться в повідомленні, поширеному ще 14 грудня 2018 р. прес-службою Держдепартаменту США.⁹¹

А **6 лютого** заступник держсекретаря США **Андреа Томпсон** також заявила, що поки рано говорити про наміри США створити аналог ДРСМД за участю інших країн.⁹²

Для Росії питання ядерного озброєння – одне з тих, за допомогою яких вона намагається встановити діалог з США. Вочевидь, такий діалог, на думку Путіна, має підкреслювати «особливий статус Росії в сучасному світі», автоматично ставить її на один щабель з ключовими світовими гравцями та дозволяє шантажувати чи торгуватися для досягнення своїх геополітичних цілей.⁹³ Тому подальші переговори вбачаються неминучими щ огляду на таку зацікавленість.

Окрім того, і для США, і для Росії важливим є залучення Китаю та КНДР до такого договору. Військовий експерт **Олег Старіков**, вважає, що, заявляючи про намір Штатів вийти з ДРСМД, Вашингтон насправді через РФ тисне на Китай для ядерного роззброєння КНДР. «Вихід США з Договору про РСМД робиться для того, щоб вплинути на Пекін. Якщо Штати вийдуть з цього договору, вони зможуть розміщувати свої ракети біля Китаю і Північної Кореї. Тому що зараз ракети середньої дальності вони не можуть

⁹⁰ Stoltenberg: „Wir müssen mehr in Sicherheit investieren“ // <https://www.wr.de/politik/stoltenberg-wir-muessen-mehr-in-sicherheit-investieren-id216384133.html>

⁹¹ Страны-партнеры по ДРСМД намерены сохранить и укрепить соглашение // <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/4814465>

⁹² Замгосекретаря США сочла преждевременным говорить о разработке аналога ДРСМД // <https://www.interfax.ru/world/649492>

⁹³ Putin: Russia wants dialogue with U.S. on missile treaty – agencies // <https://www.reuters.com/article/us-usa-nuclear-russia-putin/putin-russia-wants-dialogue-with-u-s-on-missile-treaty-agencies-idUSKCN1NG0HV?il=0>

розміщувати в тому регіоні. Якщо договір РСМД буде розірваний, туди відразу ж будуть направлені "Томагавки" з 7-мим Тихоокеанським флотом США, і тоді ці ракети будуть націлені на державні та інші важливі об'єкти, органи управління Китаю. Тобто відбувається тиск на КНР", – пояснив він.⁹⁴

Таким чином, можливим є ще один варіант –

2) Китай та Північна Корея також стають учасниками переговорів про підписання глобального договору про ліквідацію ракет середньої та меншої дальності.

Так, **2 лютого** Президент США висловився за новий Договір про ліквідацію ракет малої та середньої дальності (ДРСМД) з «більшою кількістю учасників».⁹⁵ У виступі під час щорічного звернення до Конгресу США «Про становище в країні» Дональд Трамп заявив, що США переможуть в гонці озброєнь, якщо РФ і Китай відмовляться від укладення нового договору про ракети середньої і меншої дальності (РСМД).⁹⁶

У відповідь заступник міністра закордонних справ РФ **Сергей Рябков** заявив, що Росія буде готова розглянути нові пропозиції Сполучених Штатів щодо заміни призупиненого ядерного пакту часів холодної війни більш широким договором, що охоплює більше країн.⁹⁷

Росія формально також підтримує таку ідею. Як заявив Рябков, РФ неодноразово пропонувала надати ДРСМД більш широкій і універсальний характер, і США спочатку підтримували цю ідею.⁹⁸

Для США денуклеаризація КНДР є одним з ключових питань безпеки. У щорічному зверненні до Конгресу «Про становище в країні» Трамп сказав,

⁹⁴ "Ракетний" конфлікт США і Росії: чи є реальна загроза ядерної війни // <https://ukr.segodnya.ua/politics/raketnyy-konflikt-ssha-i-rossii-est-li-realnaya-ugroza-yadernoy-voyny-1182442.html>

⁹⁵ U.S. says to withdraw from arms control treaty in six months // <https://www.reuters.com/article/us-usa-nuclear-russia/u-s-says-to-withdraw-from-arms-control-treaty-in-six-months-idUSKCN1PQ4VW>

⁹⁶ Remarks by President Trump in State of the Union Address // <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-state-union-address-2/>

⁹⁷ Russia: we would be open to U.S. proposals for new nuclear pact // <https://www.reuters.com/article/us-usa-nuclear-russia/russia-we-would-be-open-to-u-s-proposals-for-new-nuclear-pact-idUSKCN1PW0Q4>

⁹⁸ Россия предлагала придать ДРСМД более широкий характер, заявил Рябков // <https://ria.ru/20190207/1550517308.html>

що завдяки його політиці щодо КНДР, там вже понад 15 місяців не було запусків ракет.⁹⁹

В розвиток цього сценарію спецпредставник Держдепартаменту США по КНДР Стівен Біган 3 лютого відправся до Сеулу для переговорів про ядерне роззброєння (денуклеаризацію) Північної Кореї. Біган матиме зустріч зі спецпредставником Південної Кореї Лі До Хуном.¹⁰⁰ Ця поїздка буде передувати саміту лідерів США та Північної Кореї, де буде обговорюватися це питання, і яка відбудеться у В'єтнамі 27-28 лютого 2019 р.¹⁰¹

12 червня 2018 р. в Сінгапурі відбулася зустріч президента США **Дональда Трампа** і лідера Північної Кореї **Кім Чен Ина**, за підсумками якої сторони підписали спільну декларацію про перезавантаження двосторонніх відносин і денуклеаризації Корейського півострова. Крім того, США взяли на себе зобов'язання забезпечити безпеку КНДР.¹⁰²

Завадити цим процесам може позиція Росії. 30 січня стало відомо, що Росія зробила Північній Кореї таємну пропозицію - Москва обіцяє режиму Кім Чен Ина побудувати в КНДР атомну електростанцію у обмін на відмову Пхеньяна від використання ядерної зброї. Згідно з джерелами Washington Post в уряді США, переговори між КНДР і Росією таємно пройшли восени 2018 р.; домовленість свідчить, що Росія буде експлуатувати АЕС та вивозити усі побічні продукти виробництва, щоб Північна Корея не могла використовувати їх у якості сировини для виробництва ядерної зброї. В обмін на АЕС КНДР згортає свою ядерну програму, знищує ядерні ракети і ракетні бази та зобов'язується відмовитися від використання балістичних ракет надалі.

Видання зазначає, що така угода йде врозріз з інтересами США і Китаю у цьому регіоні, оскільки дозволить Росії міцно закріпитися на

---

⁹⁹ State of the Union // <https://www.whitehouse.gov/sotu/>

¹⁰⁰ Remarks on DPRK at Stanford University // <https://www.state.gov/p/eap/rls/rm/2019/01/288702.htm>

¹⁰¹ Trump says to meet North Korea's Kim in Vietnam in late February // <https://www.reuters.com/article/us-usa-northkorea/trump-plans-to-meet-north-koreas-kim-in-vietnam-february-27-28-idUSKCN1PV034?il=0>

¹⁰² Trump lauds Kim and will end war games // <https://www.bbc.com/news/live/world-asia-44411114>

Корейському півострові за рахунок того, що Москва буде грати суттєву роль у забезпеченні регіону енергетикою.¹⁰³

В свою чергу **Китай** відкидає звинувачення США в тому, що Пекін гальмує процес денуклеаризації КНДР.¹⁰⁴

3 грудня 2018 р. Трамп заявив про намір розпочати з Росією і Китаєм переговори про роззброєння. «Я впевнений, що коли-небудь в майбутньому голова Сі і я, разом з президентом Росії Путіним, почнемо говорити про реальне припинення того, що стало масштабною і неконтрольованою гонкою озброєнь», - написав глава Білого дому в Twitter.¹⁰⁵

Однак Китай виступив проти виходу США з ДРСМД і закликає Москву і Вашингтон врегулювати розбіжності шляхом діалогу. Про це йдеться в опублікованій **2 лютого** заяві офіційного представника МЗС КНР **Ген Шуана**. При цьому, **Китай виступає проти розширення числа учасників ДРСМД і закликає зберегти угоду в тому ж вигляді, що і зараз,**¹⁰⁶ що знижує умовність реалізації такого сценарію.

Водночас, китайські керівники наполягають на виключно оборонному будівництві, охороні миру та стабільності на планеті на принципах взаємоповаги, справедливості та взаємної вигоди, та стверджують, що Китай ніколи не стане гегемоном та не проводить експансії, а всі спірні питання вирішуватимуться винятково шляхом міжнародного діалогу. Попри наявні негативні фактори в китайсько-американських відносинах, керівництво КНР розглядає США як основного та найважливішого партнера, з яким намагається усунути наявні суперечності та поглибити співробітництво. У зв'язку з цим, в міжнародному середовищі китайські політики та військові активно просувають тези про необхідність продовження діалогу, пошуку

---

¹⁰³ WP: Россия предложила КНДР построить АЭС в обмен на денуклеаризацию и разоружение // <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/6055740>

¹⁰⁴ У МЗС Китаю відкинули звинувачення США в перешкоджанні роззброєння КНДР // <https://www.unn.com.ua/uk/news/1748668-u-mzs-kitayu-vidkinuli-zvinuvachennya-ssha-v-pereshkodzhanni-rozzbroyennya-kndr>

¹⁰⁵ Трамп заявив про намір розпочати з Росією і Китаєм переговори про роззброєння // <https://www.unian.ua/world/10362174-tramp-zayaviv-pro-namir-rozpochati-z-rosiyeyu-i-kitayem-peregovori-pro-rozzbroyennya.html>

¹⁰⁶ В Китаї відреагували на вихід США з "ракетної угоди" // <https://tsn.ua/svit/v-kitayi-vidreaguvali-na-vihid-ssha-z-raketnoyi-ugodi-1290687.html>

взаємовигідних рішень, продовження спільних зусиль в Корейському врегулюванні та діалогу зі стабілізації ситуації в Південно-Китайському морі тощо.¹⁰⁷

3) Через півроку, не досягнувши жодних домовленостей, сторони визнають, що дія договору припиняється повністю. Такий сценарій може призвести до нової гонки озброєнь, подібної до тієї, що відбувалась у 1980-х роках.¹⁰⁸

The Wall Street Journal пише: «Фактично гарантований крах договору затьмарює і без того напружені відносини між США і Росією і серйозно підриває архітектуру контролю над ядерними озброєннями, створену в той час, коли Вашингтон і Москва нарощували свої запаси найнебезпечніших озброєнь... Також на кону на тлі напруженості, що посилюється, з приводу провалу договору РСМД - Договір про скорочення стратегічних наступальних озброєнь, або новий СНО, який обмежує ядерні озброєння високої дальності, дозволяючи кожній стороні мати до 1550 ядерних боеголовки. Термін дії цієї угоди, яке може продовжуватися на строк до 5 років, закінчується в лютому 2021 року".¹⁰⁹

Припинення дії такого ключового документу у сфері контролю озброєнь буде мати серйозні глобальні наслідки, йдеться у звіті Stratfor. Центр також вважає, що найголовнішим наслідком краху ядерного договору від 1987 р. буде те, що може бути розірвана ще одна угода між Вашингтоном і Москвою – договір про подальше скорочення і обмеження стратегічних наступальних озброєнь (New START), який був підписаний в 2010 р. Його дія спливає в 2021-му, якщо сторони не домовляться про продовження до 2026-го року. Але розірвання ядерного договору від 1987 року і подальше розгортання озброєнь може підірвати шанси на продовження дії New START.

¹⁰⁷ 40 років політики реформ і відкритості: Аналіз регіональних та глобальних аспектів військової реформи КНР // <https://cacds.org.ua/?p=5464>

¹⁰⁸ Що треба знати про Договір про ліквідацію ракет середньої та меншої дальності // <https://www.dw.com/uk/що-треба-знати-про-договір-про-ліквідацію-ракет-середньої-та-меншої-дальності/a-47321869>

¹⁰⁹ The Wall Street Journal: из-за развала ДРСМД возрастает риск новой гонки вооружений // <https://ghall.com.ua/2019/02/04/the-wall-street-journal-iz-za-razvala-drsmd-vozrastaet-risk-novoj-gonki-vooruzhenij/>

Потенційний крах обох ракетних угод дасть поштовх початку великої гонки озброєнь між США, Китаєм і Росією на всіх операційних і стратегічних рівнях.¹¹⁰

Оглядач «Німецької хвилі» **Макс Хофман** вважає, що майбутнє світу і Європи тепер виглядає набагато похмурішим. Американці роблять те ж, що і росіяни: грають з вогнем, тобто з кінцем світу.¹¹¹

Наведені політичні заяви президентів РФ та США, демонстрація сили на різних аренах бойових дій, збільшення військових бюджетів цих країн вказують на явні ознаки «гонки озброєнь», тобто політично вмотивованого протистояння двох або декількох держав (чи військових блоків) за кількісну та якісну перевагу у військовій сфері.

На це вказувала рік тому The New York Times у статті «Нова гонка ядерного озброєння охопила США та Росію», яка розглядає нову ядерну доктрину США. Зазначається, що президент Росії прискорив небезпечну гру, в якій США повинні йти на рівні, навіть якщо ціна питання перевищить 1,2 трлн. доларів. Переважна частина цих коштів піде на нове покоління винищувачів, нові підводні човни та відбудову ядерних потужностей на заході країни.¹¹²

Це змагання доповнюється суперництвом стратегічних неядерних озброєнь і засобами кібервійни, що також буде нести додаткові виклики для Росії на тлі запланованих американських витрат на оборону в обсязі 700 млрд. дол. у 2018 р. і 716 млрд. — у 2019-му.¹¹³

Наростання напруженості отримує своє підтвердження і на інших рівнях. Уперше, починаючи від 2011 р., **глобальні витрати на озброєння зросли.** За даними актуального «Звіту щодо світових військових витрат», підготованого експертами Міжнародного стокгольмського інституту

¹¹⁰ The U.S. Withdrawal From the INF Treaty Is the Next Step in a Global Arms Race // <https://worldview.stratfor.com/article/us-withdrawal-inf-treaty-russia-global-arms-race-missiles>

¹¹¹ Коментарий: Приостановка действия ДРСМД - игра с огнем // <https://www.dw.com/ru/комментарий-приостановка-действия-дрсмд-игра-с-огнем/a-47329447>

¹¹² Нова гонка ядерного озброєння охопила США та Росію – NYT // <http://www.unn.com.ua/uk/news/1713594-nova-gonka-yadernogo-ozbroynnya-okhopila-ssha-ta-rosiyu-nyt>

¹¹³ Реальністю став новий етап світової гонки озброєнь — експерт // https://dt.ua/WORLD/realnistryu-stav-noviy-etap-svitovoyi-gonki-ozbroyen-ekspert-271120_.html

дослідження миру (SIPRI - Stockholm International Peace Research Institute), 2016 р. по всьому світі було витрачено на озброєння майже 1,7 трлн. доларів. Це на 0,4% більше, ніж 2015 р. Насамперед збільшили свої витрати провідні за військовою міццю країни - США, Китай і Росія.¹¹⁴

На думку політолога **Маріуса Балеса** з Боннського міжнародного центру конверсії, дані звіту SIPRI підтверджують тренд, який спостерігається вже тривалий час. «На відміну від того, що було ще десять років тому, сьогодні вже не робиться ставка на дипломатію та на міжнародні організації. Натомість окремі держави зважають на те, щоб за допомогою озброєння подбати про власну безпеку», – стверджує Балес.¹¹⁵

До цього варто додати **пропозиції президента США Д.Трампа щодо створення космічних військ США**, які будуть діяти за межами земної атмосфери, які він озвучив, виступаючи на станції морської піхоти в Каліфорнії.¹¹⁶ При цьому Трамп пояснив, що спочатку сприйняв цю ідею як жарт, але потім дійшов висновку, що вона може бути здійснена.¹¹⁷ Під час виступу президент США зазначив, що створення нового роду військ стане найбільшою програмою озброєння з часів президентства **Рональда Рейгана**.¹¹⁸

Керівник Центру військово-правових досліджень **Олександр Мусієнко** зазначає, що США розробляють космічну зброю останні 30 років. Він не виключає, що Трамп і його адміністрація вирішила підкреслити це публічно зараз – після оголошення Путіним про нові розробки у галузі ядерної зброї.¹¹⁹

¹¹⁴ SIPRI Yearbook 2016. Armaments, Disarmament and International Security. Summary // <https://www.sipri.org/sites/default/files/YB16-Summary-ENG.pdf>

¹¹⁵ Звіт SIPRI про витрати на оборону: Зброя приходить на зміну дипломатії // <http://www.dw.com/uk/звіт-sipri-про-витрати-на-оборону-зброя-приходить-на-зміну-дипломатії/a-38559940>

¹¹⁶ President Trump Says the U.S. Should Someday Have a Military 'Space Force' // <http://time.com/5198537/donald-trump-space-force-mars/>

¹¹⁷ Trump floats the idea of creating a 'Space Force' to fight wars in space // <https://www.cnbc.com/2018/03/13/trump-floats-the-idea-of-creating-a-space-force-to-fight-wars-in-space.html>

¹¹⁸ Trump wants to create a military branch called 'Space Force' and the internet lost it // <https://mashable.com/2018/03/13/trump-space-force-memes/#ZPrUo9zcLsqT>

¹¹⁹ Навіщо Трамп запропонував створити Космічні війська США // <https://nv.ua/ukr/world/countries/navishcho-tramp-zaproponuvav-stvoriti-kosmichni-vijska-ssha-2457849.html>

Така гонка озброєнь та втягування Росії з початку 2010-х рр. у нову «холодну війну» з західним світом¹²⁰ неминуче спричинить структурні проблеми в економіці і соціальній сфері РФ, подібні до тих, які зазнав СРСР. Це, у свою чергу, може спричинити подальші спроби Москви самоствердитися за рахунок своїх сусідів та реалізації агресивної політики проти України.

Адже за голосними заявами про нову зброю, меншого розголосу отримали ще одні реваншистські заяви Путіна. У цій промові він оголосив усі незалежні країни, які утворилися після розпаду СРСР, втраченими територіями Росії, висуваючи таким чином територіальні претензії до всіх сусідів: «Після розвалу СРСР Росія, яка за радянських часів називалася Радянським Союзом, – за кордоном її так і називали, Радянська Росія, – якщо говорити про наші національні кордони, втратила 23,8 % території, 48,5 % населення, 41 % ВВП, 39,4 % промислового потенціалу (я звертаю увагу, майже половину), 44,6 % військового потенціалу...».¹²¹ Публіцист **Павло Казарін** вважає, що така заява безпосередньо і офіційно підтверджує, що Радянський Союз ніколи не був союзом-конфедерацією, а лише замаскованою окупацією.¹²²

Російський військовий експерт **Олександр Жилін** лякає тим, що вихід США з ДРСМД може привести до розміщення на території України американських комплексів. Це, мовляв, різко ускладнить роботу системи безпеки РФ і може змусити Росію нанести упереджувальний удар по західному сусідові. «Час підльоту крилатих ракет на рівні 5 хвилин означає, що Росія постійно повинна буде підтримувати готовність своїх збройних сил нанести упереджувальний удар», – додав він. «Це автоматично переводить Україну в розряд стратегічних супротивників Росії», – констатував Жилін.¹²³

¹²⁰ Time: The West Is Losing Cold War II // <https://hotair.com/archives/2014/07/24/time-the-west-is-losing-cold-war-ii/>; US and Russia renew Cold War rivalry // <http://america.aljazeera.com/opinions/2014/8/russia-ukraine-coldwarputin.html>

¹²¹ Послание Президента Федеральному Собранию // <http://www.kremlin.ru/events/president/news/56957>

¹²² «Белый» Путин // https://petrimazepa.com/belyi_putin

¹²³ Эксперт: Выход США из ДРСМД может сделать неизбежным удар РФ по Украине // <https://ukraina.ru/exclusive/20190205/1022576535.html>

З огляду на зазначену вище критичну щодо США позицію ФРН та Франції, питання ДРСМД може стати ще одним клином між США та ЄС у євроатлантичному співробітництві та інших питаннях безпеки.

Багато експертів погоджуються, що Росія постійно порушувала угоду про ліквідацію ракет малої і середньої дальності. Але рішення про односторонній вихід з неї замість того, щоб спробувати натиснути на Москву і змусити її виконувати всі взяті на себе зобов'язання, створює враження, ніби це США винні у провалі.

Колишній посол США в Німеччині **Річард Барт**, який був учасником переговорів з СРСР про ядерне роззброєння, зауважує, що **Москва після цього зможе вільно застосовувати крилаті ракети 9М729, які зараз заборонені угодою, підписаною Рейганом і Горбачовим.**

Інші аналітики бояться початку нової гонки озброєнь,¹²⁴ від якої виграють лише великі корпорації, які матимуть нові оборонні замовлення.¹²⁵ Серед бенефіціарів називають компанії Boeing, Northrup Grumman, Lockheed Martin і Raytheon. Деякі з них прагнуть нових контрактів на виготовлення зброї, що раніше не були дозволені в рамках Договору.¹²⁶

Українські експерти вказують, що **зростання напруженості в Європі може законсервувати Україну в очах Заходу виключно в якості своєрідного буферу між Росією і НАТО, що суперечить основній меті нашої зовнішньої політики – інтеграції в євроатлантичні структури.**

І хоча спецпредставник президента РФ з питань торговельно-економічного співробітництва з Білоруссю, посол Михайло Бабич стверджує, що Росія не розглядає питання про розміщення в Білорусі своїх ракет, у

---

¹²⁴ DONALD TRUMP TO KILL ARMS TREATY THAT RUSSIA NEVER LIKED, EXPERTS SAY // <https://www.newsweek.com/donald-trump-kill-arms-treaty-russia-never-liked-experts-say-1181477>

¹²⁵ NF Suspension: Who benefits? // <https://nonukes.nl/inf-withdrawal-who-benefits/>

¹²⁶ Patrick M. Malone (2016) Nuclear weapon firms pay to settle illegal lobbying cases, USA Today // <https://www.usatoday.com/story/news/2016/12/21/nuclear-weapon-firms-pay-settle-illegal-lobbying-cases/95609254/> (Accessed: 1 February 2019).

**відповідь на вихід США з ДРСМД,¹²⁷ Україна не може не побоюватися
наближення ядерної зброї до кордонів ще й з боку Білорусі.**

Аверічева О.С., Горобчишина С.А., Кисельов С. С.,

Кордун О.О., Ясинська Л.А.

Аналітично-інформаційний відділ

Національний інститут стратегічних досліджень

березень 2019 р.

---

¹²⁷ Россия не планирует размещать ракеты в Белоруссии в связи с выходом США из ДРСМД // <https://tass.ru/politika/6083972>